

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO: 23. 11. 2022.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	2978		

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta br. 01-3778, od 20.12.2021. godine, imenovana je Komisija za ocjenu master rada *Konzumerizam i satira u pričama Džordža Sondersa* kandidatkinje Lejle Alić (br. indeksa 2/20), Studijski program za engleski jezik i književnost, u sljedećem sastavu: prof. dr Vanja Vukićević Garić, prof. dr Vesna Bratić i prof. dr Saša Simović. Komisija Vijeću podnosi Izvještaj o ocjeni master rada.

IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA

Master rad kandidatkinje Lejle Alić, naslovljen *Konzumerizam i satira u pričama Džordža Sondersa*, ima sedamdeset sedam strana. Uz osnovne informacije o kandidatkinji, sažetak i sadržaj, rad je strukturisan kroz sljedeće cjeline: „Uvod“, tri poglavlja u kojima se razrađuje tema („Koncept satire“, „Konzumerizam kao način života“ i „Sondersova kritika konzumerističkog društva“), „Diskusija i zaključak“ i spisak literature.

Kratak prikaz rada

Uvodni dio master teze, nakon kratkog predstavljanja književnog značaja, tematskih preokupacija i osnovnih poetsko-stilskih obilježja savremenog američkog pisca, satiričara i esejiste Džordža Sondersa (George Saunders, 1958.), pruža pregled najvažnijih istraživanja o njegovoj ulozi u savremenoj književnosti, obrazlažući predmet i ciljeve istraživanja. Kandidatkinja ističe dominantno interesovanje Džordža Sondersa za kapitalistički društveni sistem i potrošačku kulturu, naglašavajući kako su njegova djela prepoznatljiva po svom satiričnom aspektu. Alić opaža kako savremeni ekonomski sistem mora imati uticaj na društveni poredak, način života, ljudsku svijest i potrebe, a osnovno polazište njenog rada motivisano je konceptom konzumerizma i načinima na koje se ovaj društveno-ekonomski fenomen tretira u kratkim pričama Džordža Sondersa.

U poglavlju naslovljenom „Koncept satire“, koje je podijeljeno je u četiri potpoglavlja, definisan je i detaljno opisan pojam satire, njeni elementi, razvojne odlike, kao i njena uloga u književnosti. Kako napominje kandidatkinja, satira predstavlja žanr vizuelne, književne i izvođačke umjetnosti, obično u formi fikcije, u kojoj se zloupotrebe i nedostaci ismijavaju, a određeni aspekti stvarnosti i društva kritikuju zato što su previše slabi, nanose štetu ili su suviše u kontrastu sa relevantnim elementima i standardima koje satiričar želi da ostvari kroz svoje djelo. Naglasivši da satira predstavlja jedan izuzetno složen književni pojam, koji do danas nije u potpunosti definisan, u drugom potpoglavlju kandidatkinja se bavi istorijskim razvojem satiričnog teksta, od antičkog doba pa sve do danas, osvrćući se na različite periode i satirična djela karakteristična za određenu epohu. Počevši od Aristofana, preko Čosera, Svifta i Defoa, do Čarlsa Dikensa i savremenih satiričara, Alić ističe razloge zbog kojih književni kritičari još uvijek ne mogu pružiti jednu univerzalnu definiciju satire. U trećem potpoglavlju, kandidatkinja se bavi klasifikacijom satire prema temama kojima se ona bavi, podsjećajući da su, od najranijih vremena, primarne teme književne satire u zapadnom svijetu bile društvo, politika i religija. Nakon pregleda istorijskog razvoja satire, njene podjele na određene vrste i

opisa svake pojedinačno, posljednje potpoglavlje fokusira se na period postmodernizma, te se izlažu osnovne karakteristike satire koje postmodernističke tendencije nose sa sobom.

Razmatranjem satire i posebnim osvrtom na njene karakteristike u periodu postmodernizma, gradi se sistematična i logična veza sa sljedećim poglavljem rada, „Konzumerizam kao način života“, koje analizira fenomen konzumerizma, njegov nastanak, evoluciju i uticaje na savremeno društvo, dok, istovremeno, rasvjetljava razloge zbog kojih se Džordž Sonders odlučuje za kritikovanje ovog sistema koristeći satiru. Ovo poglavlje podijeljeno je na tri potpoglavlja, od kojih prvo („Nastanak i razvoj potrošačkog društva“) podsjeća na istorijske okolnosti koje su povećale dostupnost robe za široku potrošnju. Kako kandidatkinja naglašava, dvadeseti vijek predstavljao je vrijeme brzih i gotovo svakodnevnih promjena, te su različite društvene težnje dovele do promjena u svijesti potrošača i stvaranja sasvim novih pogleda na život. U narednom potpoglavlju, Alić ističe se da su savremene ekonomske, tehnološke, kulturne i političke promjene u svijetu ubrzale procese internacionalizacije i poslovanja raznih preduzeća, nakon čega se poziva na definicije savremenog konzumerizma kao situacije tržišnog nadmetanja i prekomjerne potrošnje, koje neizbježno utiče na svijest ljudi. Na ovaj način, predmet Sondersove satire dovodi se u vezu sa američkom radničkom klasom, jer savremeni čovjek, poput likova u Sondersovim pričama, pristaje da obavlja poslove pod vrlo teškim, često i nehumanim uslovima za rad, samo kako bi se zadovoljile osnovne životne potrebe i stekao identitet u društvu. Ovakvo zapažanje povezuje ovo potpoglavlje sa onim koje slijedi, u kojem kandidatkinja ispituje mišljenja kritičara o tome da li konzumerizam isključivo negativno utiče na način života u društvu. Osvrćući se na relevantna sociološka i socio-psihološka istraživanja, Alić ističe da zagovornici konzumerizma vjeruju da konzumeristički način života daje ljudima osjećaj smisla i svrhe, dok njegovi protivnici tvrde da su kulturne promjene u društvu povezane isključivo sa ljudskom psihologijom i da nemaju dodirnih tačaka sa konceptom konzumerizma. Polazeći od pretpostavke da konzumerizam, ipak, dominantno negativno utiče na društveni život, kandidatkinja sugerše da sreća pojedinca u savremenom konzumerističkom društvu često zavisi od upotrebe materijalnih dobara i društvenog statusa, što je i pitanje koje Sondersove priče problematizuju.

Ključno i najrazrađenije poglavlje ovog master rada, naslovljeno „Sondersova kritika konzumerističkog društva“, predstavlja analizu primarne literature, odnosno odabranih kratkih priča Džordža Sondersa („Pastoralija“, „Morski hrast“, „Izvršni direktor od 400 funti“, „Neuspješna kampanja terora potlačene Meri“ i „Dnevnici Semprika djevojaka“). Detaljnom i argumentovanom analizom, utemeljenom na reprezentativnim odlomcima obrađenih priča, Alić dočarava kako, bez neukusnog podsmijeha i ironičnog omalovažavanja, koji se identifikuju kao tradicionalna obilježja satire, kratka proza Džordža Sondersa ukazuje na različite društveno-političke probleme u Americi i efektno satirizuje uznemirujuće situacije i strepnje koje su tipične za savremeno konzumerističko društvo. Ispitujući sve važne elemente zapleta i karakterizaciju likova, kao i stilski prosede u kojem se detektuju satirični aspekti, ovo poglavlje istražuje promjene kroz koje Sondersovi junaci prolaze pod dejstvom društveno-ekonomskog sistema u kojem žive i rade. Informisano i uvjerljivo se ukazuje na potencijal Sondersove proze da motiviše čitaoce da postanu svjesni svog okruženja, te da kroz satiru i ironiju probudi osjećaj empatije prema likovima koji su žrtve društvene nepravde.

U posljednjem poglavlju rada se sumiraju rezultati teorijskih razmatranja o satiri i fenomenu potrošačke kulture, kao i zaključci proistekli iz analiza Sondersovih priča kroz prizmu ovih koncepata. Podsjećajući na ciljeve svog istraživanja, kandidatkinja nakon kratke diskusije zaključuje da rezultati analize potvrđuju pretpostavku da likovi koji su pripadnici radničke

klase u prozi Džordža Sondersa trpe najveći pritisak nametnutog konzumerističkog sistema i društvenog poretka.

Literatura navedena na kraju ovog master rada broji skoro sedamdeset referenci i, pored primarne literature, to jest, Sondersovih zbirki, uključuje relevantne reference iz teorije i historije književnosti, sociologije i studija kulture.

Ciljevi i istraživačka pitanja

Glavni cilj ovog master rada bio je istraživanje složenog fenomena konzumerizma i njegovog satiričnog tretmana u kratkim pričama jednog od najistaknutijih američkih autora današnjice, Džordža Sondersa. On je podrazumijevao opisivanje stanja konzumerističkog društva i prikazivanje povezanosti satire kao književnog oblika sa konzumerističkim načinom života u savremenom svijetu. Analiza uticaja konzumerističke prakse na društvo, na društvene prilike oslikane u tekstovima, kao i na dublju psihologiju likova, sprovedena je na primjerima pet kratkih priča: „Pastoralija“ („Pastoralia“), „Morski hrast“ („Sea Oak“), „Izvršni direktor od 400 funti“ („The 400-Pound CEO“), „Neuspješna kampanja terora potlačene Meri“ („Downtrodden Mary's Failed Campaign of Terror“) i „Dnevnici Semplica djevojaka“ („The Semplica Girl Diaries“). Ovakav cilj, zbog složenosti društveno-ekonomskog i kulturnog fenomena konzumerizma, kao i zbog Sondersove tematske i stilske slojevitosti, uključio je neminovno više podciljeva i istraživačkih zadataka. Kandidatkinja Alić se, prema tome, bavila pitanjem negativnog, kao i potencijalno pozitivnog, uticaja konzumerizma na društvo, zatim pitanjem slobode pripadnika konzumerističkog društva, kao i pitanjem nedostatka empatije i epifanijskog i/ili stvarnog uspjeha Sondersovih likova. Dalje, zasnivajući se na relevantnim književno-teorijskim i socio-psihološkim izvorima, rad je imao za cilj da ispita da li pritisak konzumerističkog društva izaziva probleme u ljudskim odnosima i ponašanju, te u kojoj mjeri konzumeristička praksa utiče na svijest likova u Sondersovim pričama

Metode primijenjene u istraživanju

Lejla Alić u ovom master radu koristi više metoda karakterističnih za nauku o književnosti, oslanjajući se na najvažniju literaturu o stvaralaštvu Džordža Sondersa, kao i na brojne književno-teorijske i književno-istorijske studije koje se bave konceptom satire, uz sociološka razmatranja konzumerizma u kulturi i književnosti.

Prvo, kandidatkinja se koristi metodom prikupljanja i selekcije informacija, definicija i određenja satire, osvjetljavajući njen istorijski razvoj kao književnog izraza, različite pojavne oblike, tematska usmjerenja i uloge. Logičkim povezivanjem saznanja o društvenim kontekstima i stilsko-poetičkim specifičnostima određenih epoha, poseban akcenat se stavlja na odlike satire u postmodernizmu.

Zatim, takođe kroz spoljašnji pristup književnom tekstu, kandidatkinja se bavi elementom koji predstavlja osnovnu motivaciju i metu Sondersove satire, odnosno fenomenom konzumerizma. Konzumeristička kultura predstavljena je kroz svoj istorijski razvoj, uz fokusiranje na ulogu i uticaj konzumerizma na način života u 21. vijeku. Proučavanje socioloških istraživanja na temu konzumerizma i potrošačke kulture pruža pogled na cilj Sondersove tematike, odnosno kritike.

U nastavku i centralnom dijelu rada, kroz metodu pomnog čitanja, deskriptivnu metodu i analizu uporednih odlomaka, kandidatkinja Alić nudi višeslojnu tematsku i narativnu analizu Sondersovih pripovjedaka, uključujući psihološku analizu likova i njihovih međusobnih odnosa i izvodeći zaključke o uticajima konzumerizma na njihove sudbine i interakciju sa

kontekstom unutar kojeg figuriraju.

Dalje, nakon deduktivne metode, kojom se uz navođenje, obrazlaganje i komentarisanje brojnih odlomaka iz samih pripovjedaka, a u svjetlu prethodno iznijetih saznanja o krucijalnim manifestacijama konzumerističke prakse, kandidatkinja kroz metode generalizacije i logičkog zaljučivanja dolazi do uvida o veoma važnoj ulozi koju fenomen konzumerizma zauzima u Sondersovom stvaralaštvu i satiri kao ključnom stilsko-narativnom opredjeljenju u tretmanu ovog fenomena.

Rezultati i naučni doprinos

Master rad *Konzumerizam i satira u pričama Džordža Sondersa* kandidatkinje Lejle Alić predstavlja književno-teorijski utemeljen i analitički lucidan doprinos studijama anglistike, kao i interdisciplinarnim proučavanjima književnosti, naročito savremene, budući da obrađuje važan društveni i kulturni fenomen u djelima jednog od najuticajnijih američkih satiričara današnjice. Ova teza na sistematičan, jasan i zanimljiv način pruža uvid narativni postupak koji Džordž Sonders koristi da bi predstavio problem konzumerizma u svojim kratkim pričama. Prikaz savremenog kapitalističkog društva i njegovog uticaja na likove osvjetljava i načine na koje je konzumeristička praksa uticala na razvoj svijeta uopšte, na ljudske vrijednosti i položaj jedinke u sistemu opterećenom ekonomsko-statusnim simbolima.

Rad je od važnosti za studije savremene anglo-američke proze, budući da se bavi autorom koji nije dovoljno prepoznat na našim prostorima, te može biti povod novim istraživanjima njegovih djela, ali i novim načinima gledanja na umjetničku i književnu kritiku savremenih društveno-ekonomskih pojava. Zbog svoje usmjerenosti na vezu između pojedinca i sistema, na ispreplijetanost sociološkog i psihološkog u tretmanu likova i promjena kroz koje prolaze, te i potencijalno pozitivnih, a ne samo negativnih djelovanja konzumerizma, ova master teza može podstaći nove teme u interdisciplinarnim pristupima književnosti. Takođe, budući da razmatra različite domete satire kroz istoriju književnosti i ukazuje na njenu revitalizuju i značaj u postmodernizmu, istraživanje ima značaj i za istorijske preglede književnih tendencija.

Na kraju, treba istaći i činjenicu da je samo jedna zbirka kratkih priča Džordža Sondersa prevedena na naš jezik, te bi i u domenu prevodilaštva i prevodilačkih studija ovo istraživanje moglo da bude podsticaj za prevođenje ostalih Sondersovih djela na crnogorski jezik. Zbog svega navedenog, ovaj rad pravi jedan značajan iskorak na polju istraživanja američke postmodernističke književnosti u Crnoj Gori.

Zaključak

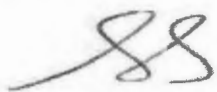
Imajući u vidu gore navedeno, Komisija smatra da je ovaj master rad studiozno istražio, analitički osvjetlio i koherentno obradio i izložio temu, zbog čega predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da prihvati izvještaj i odobri Lejli Alić javnu odbranu master teze pod naslovom *Konzumerizam i satira u pričama Džordža Sondersa*.

KOMISIJA

1. Prof. dr Vesna Bratić – predsjednica komisije

2. Prof. dr Saša Simović – članica komisije

3. Prof. dr Vanja Vukićević Garić – mentorka

